

Asia: VN/8871/2019

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

Taustatiedot

Onko vastaaja

kunta

Vastaajatahon virallinen nimi

Haapajärven kaupunki

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi ja mahdolliset yhteystiedot

Unto Vesämäki, unto.vesamaki@haapajarvi.fi puh. 044 4456132

Viranomaisille: Lausuntovastauksen käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä

Haapajärven kaupunginhallitus 22.9.2020

Kysymyksiä uudistuksen tavoitteista

1. Voidaanko esityksellä kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta? Jos ei, niin miten ehdotusta tulisi siltä osin muuttaa?

Vuoden 2020 alusta Manner-Suomessa oli 294 kuntaa, jotka ovat vastuussa julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä ja rahoittamisesta väestölleen. Nykyinen palvelurakenne on vääjäämättä pirstaleinen ja heikosti johdettava, mikä osaltaan aiheuttaa ongelmia palvelujen yhdenvertaisuudessa ja tarpeen mukaisessa saatavuudessa. Tämä taas voi lisätä väestöryhmien välistä eriarvoisuutta ja kasvattaa hyvinvointi- ja terveyseroja.

Esitys vähentäisi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuussa olevat tahot 21:een. Maakunnan kokoisella järjestäjällä olisi huomattavasti paremmat edellytykset järjestää palvelut siten, että väestön terveys- ja hyvinvointierot kaventuvat ja palvelujen yhdenvertainen saatavuus voidaan paremmin turvata.

2. Voidaanko esityksellä kehittää pelastustoimen palvelujen saatavuutta, yhdenmukaisuutta ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti? Varmistaako esitys pelastustoimen pelastustoiminnan ja sosiaali- ja terveystoimen ensihoitopalvelujen synergiahyödyt? Jos ei, miten ehdotusta tulisi kehittää?

Kansallisella tasolla pelastustoimen uudistuksen tavoitteet ovat sinänsä kannatettavia. Pelastuslaitosten toimintaympäristöjen erilaisuudesta ja mm. taloudellisista resursseista johtuen pelastustoimen järjestämisessä on nykyisellään alueellisia eroja sekä toiminnallisesti että tuottavuuden näkökulmasta. Suunnitellun uudistuksen tavoitteita olisi mahdollista saavuttaa myös nykyisellä pelastustoimen järjestämismallilla vapaaehtoisen yhteistyön ja valtion sekä sisäministeriön aktiivisemman osallistumisen kautta.

3. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Sote-maakuntalaissa säädetään alueen asukkaiden oikeuksista osallistua ja vaikuttaa sote-maakunnan toimintaan. Sote-maakunnan ylimmän päätöksentekuelimen, sote-maakuntavaltuuston, valinta suorilla vaaleilla vahvistaa hallinnon kansanvaltaisia piirteitä. Äänioikeuden lisäksi asukkailla olisi äänestys-oikeus sote-maakunnan kansanäänestyksissä. lisäksi asukkailla ja palvelujen käyttäjillä olisi oikeus osallistua ja vaikuttaa sote-maakunnan toimintaan tekemällä aloitteita. Maakunta voi lisäksi järjestää keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia, asukasraateja sekä ottamalla asukkaita mukaan palvelujen suunnitteluun ja kehittämiseen. Maakuntahallituksen tulee lisäksi asettaa sote-maakunnan vaikuttamistoimielimet. Maakunnan tulee myös turvata eri väestö- ja sidosryhmien tiedonsaanti sen toiminnasta.

Edellä mainittujen vaatimusten ja asioiden toteutuessa demokratia toteutuu riittävällä tavalla.

Kysymyksiä sote-maakuntalaista

4. Muodostaako sote-maakuntalaki tarkoituksenmukaisen yleislain tulevien sote-maakuntien hallinnon ja talouden järjestämiselle?

kyllä

5. Sote-maakuntalain 6 §:ssä säädetään maakunnan mahdollisuudesta alueellaan ottaa hoitaakseen sen lakisääteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä sekä harjoittaa vähäriskistä liiketoimintaa, joka tukee sen lakisääteisten tehtävien toteuttamista. Tukeeko ehdotettu sääntely maakunnan itsehallinnon toteuttamista?

kyllä

6. Sote-maakuntalain 5 luvussa säädetään sote-maakunnan asukkaiden osallistumisoikeuksista. Ovatko osallistumisoikeudet turvattu esityksessä riittävällä tavalla?

kyllä

7. Sote-maakuntalain 8 luvussa säädetään sote-maakuntien yhteistoiminnasta. Onko siitä esitetty säädettäväksi sote-maakuntien toiminnan ja yhteistyön näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

kyllä

8. Sote-maakunnan talouden ohjaus perustuu erityisesti sote-maakuntalakiin ja sote-maakuntien rahoituslakiin. Ohjaavatko sote-maakuntien rahoitusmalli ja sote-maakuntalain mukainen taloudenohjausmekanismi sote-maakuntien taloudenhoitoa tarkoituksenmukaisella tavalla?

kyllä pääosin

9. Sote-maakuntalain 3 luvussa säädetään muun ohella sote-maakunnan lainanottovaltuudesta sekä investointien ohjauksesta koko julkisen talouden tasapainon huomioon ottavalla tavalla. Sote-maakunnille siirtyvien toimitilojen hallinnoinnista ei esitetä erikseen säädettäväksi. Turvaako ehdotettu investointien rahoitus- ja ohjausmalli tarpeellisten investointien toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla? Vastauksessa voi ottaa kantaa toimitilojen hallinnoinnin järjestämiseen paikallisella, alueellisella tai valtakunnallisella tasolla.

kyllä pääosin

10. Maakuntalain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

11. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntalaista.

-

Kysymyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista

12. Muodostaako sote-järjestämislaki tarkoituksenmukaisen yleislain julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle?

kyllä

13. Turvaavatko sote-järjestämislain säännökset sosiaali- ja terveyspalvelujen yhdenvertaisen saatavuuden?

kyllä pääosin

14. Varmistaako laissa esitetty tehtävien määrittely kunnan ja maakunnan osalta väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toteutumisen? ”

kyllä

15. Turvaako 8 §:n sääntely sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun toteutumisen riittävällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla?

kyllä

16. Onko 12 §:n sääntely ostopalvelujen hankkimisesta ja 12 a §:n sääntely vuokratyövoiman käytöstä tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

kyllä pääosin

17. Ovatko 13 §:n mukaiset yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset perusteltuja

kyllä pääosin

18. Onko 16 §:n sääntely yksityisen palveluntuottajan alihankinnasta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

kyllä

19. Onko sote-maakuntien yhteistyöaluetta ja yhteistyösopimusta koskeva 33–36 §:n sääntely kokonaisuudessaan tarkoituksenmukainen?

kyllä

20. Turvaako 37 §:n sääntely kaksikielisten sote-maakuntien yhteistyöstä osaltaan ruotsinkielisten palveluiden saatavuuden?

kyllä

21. Onko 49 §:n sääntely valmiuskeskuksesta tarkoituksenmukainen ja perusteltu?

kyllä

22. Minkä sote-maakunnan tehtäväksi tulisi säätää ruotsinkielisten palvelujen kehittämisen tukeminen (31 §) koko maassa?

-

23. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

12 § ja 12a § Sote-maakuntien tulee voida hankkia ostopalveluna järjestämisvastuun toteuttamiseen kuuluvia tehtäviä, kuten terveydenhuollon ympärivuorokautista päivystystä.

24. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista.

-

Kysymyksiä pelastustoimen järjestämislaista

25. Lain 8 §:ssä ehdotetaan säädettävän pelastustoimen järjestämisen valtakunnallisista tavoitteista. Säännöksessä luetellaan asiat, jotka valtakunnallisissa strategisissa tavoitteissa on määriteltävä. Luettelo ei ole tyhjentävä. Ovatko säännöksessä luetellut kohdat tarkoituksenmukaisia?

kyllä

26. Mikä pitäisi lisätä/mikä pitäisi poistaa?

-

27. Lain 13 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan seuranta- ja arviointivelvollisuudesta. Lisäksi lain 16 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan pelastustoimen omavalvonnasta. Onko sote-maakunnille ehdotettu seuranta-, arviointi- ja omavalvontakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

kyllä pääosin

28. Pelastustoimen järjestämislain 5 pykälässä säädetään tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin, jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaativuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella. Ovatko säännöksessä esitetyt koottavat tehtävät perusteltuja?

kyllä pääosin

29. Mitä kansainvälisessä pelastustoiminnassa hyödynnettäviä erityisresursseja (kalusto, muodostelmat) olisi tarkoituksenmukaista koota jonkun maakunnan/maakuntien hoidettavaksi?

-

30. Mitä kansainvälisen avunannon ja vastaanottamisen edellyttämiä toimintoja (hälyttäminen, varustaminen jne.) olisi tarkoituksenmukaista koota johonkin maakuntaan/maakuntiin ja jos kyllä, mihin maakuntaan/maakuntiin?

-

31. Pelastustoimen järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

9 § Pelastustoimen neuvottelukunnan on kuultava kuntia.

32. Muut vapaamuotoiset huomiot pelastustoimen järjestämislaista.

Uudistusta on valmistelu siten, että kaikilla pelastuslaitoksilla ei ole ollut asianmukaista mahdollisuutta vaikuttaa uudistukseen tai lainsäädännön valmisteluun. Lainsäädäntöön tulee lisätä säännökset seuraavista asioista:

- Pelastustoimen järjestämislaissa on säädettävä maakunnalle ja sen pelastustoimelle velvollisuus tukea alueensa kuntia valmiussuunnittelussa ja varautumisessa.

- Kunnille pitää säädöksissä taata mahdollisuus lausua ja siten vaikuttaa maakunnan valmistelussa olevaan pelastustoimen palvelutasopäätökseen, koska pelastustoimen palveluilla on suora yhteys kuntien ja kansalaisten turvallisuuteen sekä eri elinkeinojen sijoittumiseen alueella niiden arvioidessa toimintaympäristönsä turvallisuutta.

Pohjois-Pohjanmaan osalta pelastustoimen uudistus on oleellisesti erilainen ja merkittävämpi kuin muiden tulevien sote-maakuntien tai nykyisten pelastuslaitosten kannalta. Pohjois-Pohjanmaan maakunnan vastuulle on siirtymässä kahden erillisen pelastuslaitoksen palvelutuotanto, Jokilaaksojen ja Oulu-Koillismaan pelastuslaitokset. Muualla Suomessa pelastuslaitokset siirtyvät maakunnalle joko sellaisenaan tai vähäisin aluerajoihin tulevin muutoksin.

Kysymyksiä voimaanpanolaista

33. Sote-maakuntien aluejaon pohjana on kuntaperusteinen maakuntajako, josta säädetään voimaanpanolain 5 §:ssä. Onko ehdotettu aluejako tarkoituksenmukainen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen näkökulmasta?

kyllä pääosin

34. Sote-maakuntarakennelain 3 §:n mukaan maakuntajako toimii nykyiseen tapaan myös muiden valtion aluejakojen perustana. Lisäksi maakuntajako toimii maakuntien liittojen toimialuejaon pohjana. Onko ehdotettu 5 §:n mukainen aluejako tarkoituksenmukainen muun aluehallinnon näkökulmasta?

kyllä pääosin

35. Lakiehdotuksessa Etelä-Savon ja Pohjois-Savon maakuntia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Enonkoski, Rantasalmi, Savonlinna ja Sulkava siirtyisivät Etelä-Savosta Pohjois-Savo. Muutos vaikuttaa sekä sote-maakuntaan että valtion aluejakojen pohjana olevaan maakuntajakoon. Mihin maakuntaan näiden kuntien tulisi kuulua ja mitä vaikutuksia vaihtoehdoilla olisi lausunnonantajan toimintaa:

-

36. Lakiehdotuksessa Uudenmaan maakunnan alueella sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaisi neljä sote-maakuntaa (Itä-Uusimaan sote-maakunta, Keski-Uusimaan sote-maakunta, Länsi-Uusimaan sote-maakunta, Vantaa-Keravan sote-maakunta) sekä Helsingin kaupunki, joka ei kuuluisi mihinkään sote-maakuntaan. Muiden aluejakojen osalta Uudenmaan nykyinen maakunta olisi yksi kokonaisuus. Onko ehdotettu sääntely aluejakojen näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

ei kantaa

37. Turvaako väliaikaisten toimielinten kokoonpano ja laissa säädetyt tehtävät uudistuksen toimeenpanon (7 - 8 §)?

kyllä

38. Voimaantulon 4 luvun mukaan sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien kuntayhtymät, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtäviin liittyvä kuntien ja eräiden kuntayhtymien irtain omaisuus, lomapalkkavelka ja sopimukset siirtyvät sote-maakunnille. Kuntien toimitilat ja kiinteistöt jäävät kuntien omistukseen. Onko omaisuusjärjestelyjä koskeva ratkaisu hyväksyttävä?

kyllä pääosin

39. Voimaantulon 4 luvussa säädetään kuntien oikeudesta saada valtiolta korvaus uudistukseen liittyvien omaisuusjärjestelyjen aiheuttamista välittömistä kustannuksista sekä korvausmenettelystä. Korvaus kohdistuisi ensisijaisesti kunnille ja kuntayhtymille jääviin omaisuuseriin, esimerkiksi siirtymäajan jälkeen käytöstä poistuvien toimitilojen kustannuksiin. Onko kompensatiosääntely hyväksyttävä?

kyllä pääosin

40. Voimaantulon 17 §:n mukaan kunnallisia sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluja tuottavissa organisaatioissa työskentelevä henkilöstö siirtyisi maakuntien palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti. Lisäksi henkilöstö, joka muualla kunnan hallinnossa tai tukipalveluissa tekee pääasiallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä, siirtyisi maakuntien palvelukseen. Onko henkilöstön siirtymisestä esitetty säädettäväksi henkilöstön aseman näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

kyllä

41. Onko 28 §:n mukainen ulkoistamissopimusten mitättömyyttä koskeva sääntely perusteltu ja turvaako se osapuolten aseman riittävästi?

kyllä pääosin

**42. Turvaako Kärkullan toiminnan jakamista koskevat ehdotukset sen toiminnan jatkuvuuden sote-
maakuntien toimintana?**

-

**43. Uudistus tulisi ehdotuksen mukaan voimaan vuoden 2023 alusta. Onko uudistus toteutettavissa
uudistuksessa ehdotetussa aikataulussa?**

kyllä

**44. Voimaanpanolain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään
muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän
kohdalla, jota kommentoit.**

21 § Sote-maakunta vuokraa kunnilta palveluissa tarvitsemansa tilat 3 + 1 vuodeksi. Voimaanpanolaki luonnoksessa todetaan, että vuokran on katettava vuokrasopimuksen kohteena olevaan toimitilaan liittyvät kohtuulliset pääoma- ja ylläpitokustannukset. Vuokran määräytymisestä voitaisiin tarvittaessa antaa tarkempia määräyksiä asetuksella. Kunnille jää merkittäviä riskejä kiinteistöistä, joita sote-maakunta ei mahdollisesti vuokraa enää 3 + 1 vuoden jälkeen. Säännökset riskistä aiheutuvien kustannuskorvausten saamiseksi ovat liian tiukat kuntien vaikeassa taloustilanteessa, joka ei tule helpottumaan vuoteen 2023 mennessä.

Voimaanpanolakiin tulisi sisällyttää mahdollisuus sote-maakunnalle ostaa kunnalta tarvitsemansa tilat tai kunnille tulisi taata riittävä rahoitus sote -kiinteistöjen peruskorjauksiin, koska kunnille jää riskejä sote-maakunnan vuokraamien tilojen peruskorjauksista.

45. Muut vapaamuotoiset huomiot voimaanpanolaista.

-

Kysymyksiä maakuntien rahoituslaista

**46. Valtio rahoittaa pääosin perustettavien sote-maakuntien toiminnan, eli vastuu sosiaali- ja
terveyspalveluiden ja pelastustoimen rahoittamisesta osoitetaan valtiolle. Onko ratkaisu uudistuksen
tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukainen?**

kyllä

**47. Valtion rahoituksen taso kullekin varainhoitovuodelle perustuu lähtökohtaisesti sote-maakuntien
edellisen vuoden laskennallisiin kustannuksiin. Valtion rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain arvioidun
palvelutarpeen muutoksen (7§), kustannustason (hintojen) (8 §), tehtävämuutosten (9 §) sekä
toteutuneiden kustannusten perusteella (10 §). Palvelutarpeen muutoksen osalta esitykseen sisältyy
valtiorahoituksen kasvua osittain hillitsevä tekijä siten, että arvioidusta tarpeen muutoksesta
huomioidaan 80 %:n osuus kolmannesta vuodesta lähtien (36 §). Lisäksi sote-maakunnalla on oikeus
lisärahoitukseen, edellyttäen, että lain 11 §:ssä tarkoitettut edellytykset täyttyvät. Onko sote-maakunnalla
riittävät taloudelliset edellytykset suoriutua lakisääteisistä tehtävistä?**

kyllä pääosin

**48. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen *sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien* rahoituksen
määräytymistekijät (luku 3) ja niiden painokertoimet perusteltuina?**

kyllä pääosin

49. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen *pelastustoimen tehtävien* rahoituksen määräytymistekijät (luku 4) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

kyllä pääosin

a) Onko maakuntien rahoitukselle vuosille 2023–2029 esitetty siirtymäaika riittävä?

kyllä pääosin

b) Onko toistaiseksi pysyvä enimmäismuutostasaus kannatettava?

ei kantaa

51. Valtion rahoitus maksetaan sote-maakunnalle kuukausittain viimeistään kuukauden ensimmäisenä päivänä. Varainhoitovuoden tammikuussa ja kesäkuussa maksetaan molempina 2/12 koko vuoden rahoituksesta ja muina kuukausina jäljelle jäävä rahoitus yhtä suurina erinä (25 §). Sen lisäksi vuoden 2023 rahoituksen tammikuun maksuerästä puolet maksetaan sote-maakunnalle vuoden 2022 joulukuun 1 päivänä (37 §). Onko rahoituksen maksatuksen aikataulu maksuvalmiuden ja kassan hallinnan kannalta tarkoituksenmukainen?

kyllä

52. Maakuntien rahoituslain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

7 § Lakiehdotuksen mukaan palvelutarpeen kasvu otettaisiin huomioon siihen määrään asti, että kustannusten vuosittainen nousu vastaa 80 prosenttia arvioidusta palvelutarpeiden kasvusta (7§). Tavoitteena on, että maakunnilla olisi kannuste kustannusten kasvun hillintään. Vuosina 2023-2024 arvioitu palvelutarve otettaisiin kuitenkin huomioon kokonaisuudessaan (36 §). Lakiesityksen mukaan rahoituksen taso tarkistettaisiin vuosittain jälkikäteen vastaamaan toteutuneita tilinpäätös tietoja (10 §). Takautuva rahoituksen tarkistaminen tehtäisiin koko maan tasolla, joten rahoitusmalli ei ole yksittäisen maakunnan kannalta kustannusperusteinen (10 §), vaan rahoitus kohdentuu maakunnille rahoituslain määräytymistekijöiden mukaisesti laskennallisena rahoituksena.

Lähtökohtaisesti tehostamiseen kannustavat rahoituslain elementit ovat kannatettavia. On myös myönteistä, että kustannusten kompensatio tehdään tilinpäätösten valmistuttua. Kuitenkin takautuva, koko maan tasolla tasattava laskennallinen rahoitusmalli ei arvion mukaan ole Pohjois-Pohjanmaalle suotuisa liittyen mm. nuoreen, mutta nopeasti ikääntyvään, tarvetekijöiltään korkeaan väestörakenteeseen.

Kuntien verorahoitus muodostuu myös uudistuksen jälkeen kunnallis- ja kiinteistöverotuloista, osuudesta yhteisövero tuottoon ja laskennallisista valtionosuuksista. Uudistus kuitenkin muuttaa useassa kunnassa verotulojen ja valtionosuuksien suhdetta. Uudistuksessa kuntien suhteellinen velkaantuneisuus kasvaa. Tällä voi olla vaikutusta kuntien investointien rahoitukseen ja mahdollisuuksiin investoida oikea aikaisesti. Akuutit muutokset, esimerkiksi koronaepidemian vaikutuksia kuntatalouteen, tulee huomioida lakiluonnoksessa. Heikentynyt kuntatalous ja koronavirusepidemia vaikuttavat uudistuksen laskelmiin.

Koska koronaepidemia vaikuttaa kuntien tuloihin erityisesti vuonna 2020 ja menoihin myös vuosina 2021 ja 2022, uudistuksen pysyväksi osaksi kuntien valtionosuuteen jääviä siirto- ja tasausmekanismeja ei voi perustaa näiden vuosien tietoihin. Uudistuksella ei saa olla ainakaan huonontavaa vaikutusta kunnan talouden tasapainoon.

53. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntien rahoituslaista.

-

Kuntien rahoitusta koskeva lainsäädäntö

54. Ovatko valtionosuusjärjestelmään esitetyt, sote-uudistuksesta aiheutuvien merkittävien kuntakohtaisten muutosten lieventämiseksi esitetyt tasausjärjestelyt hyväksyttäviä ja riittäviä (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 29 ja 30 §)?

ei pääosin

55. Ovatko valtionosuuskriteerit sekä niiden painotukset yleisesti ottaen perusteltuja (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, luku 2 sekä luonnos valtioneuvoston asetukseksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta)?

kyllä pääosin

56. Kuntien rahoitusta koskevan lainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 1 § 5. mom: Esityksen mukaan ympäristöterveydenhuoltoon kuuluvat tehtävät jäisivät kunnille. Tämä palvelukokonaisuus tarvitsee isomman yhteistoiminta-alueen kuin yksittäinen kunta.

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 1 § 3. mom: Esityksen mukaan oppilas- ja opiskelijahuollon palvelujen järjestämistä vastuu siirtyisi sote-maakuntiin. Nämä palvelut tulee järjestää lähipalveluina ja säilyä kuntien järjestämistä vastuulla.

57. Muut vapaamuotoiset huomiot kuntien rahoitusta koskevasta lainsäädännöstä.

Uudistuksessa veronmaksajan ja valtion asema on kiinnitetty. Myös maakunnat aloittavat toimintansa kunnista siirtyviä kustannuksia vastaavilla tuloilla. Tämä johtaa tilanteeseen, jossa kaikki uudistuksesta aiheutuvat talouden muutosvaikutukset kohdistuvat kuntiin ja kuntatalous toimii näiden muutosvaikutusten tasaajana.

Suuria muutoksia esitetään lievennettävän usealla valtionosuusjärjestelmään sisällytettävällä tasausmekanismilla ja tämä kokonaisuus jäisi pysyväksi osaksi uuden kunnan valtionosuutta. Kuntien elinvoima tulee turvata myös uudistuksen jälkeen.

Lakien hyväksymishetkellä ei voida arvioida uudistuksen lopullisia vaikutuksia yksittäiseen kuntaan. Heti uudistuksen voimaantulon jälkeen on oltava valmius tehdä tarvittavat korjausliikkeet kuntien rahoitusjärjestelmään.

Verolainsäädäntö

58. Pidätkö maakuntien rahoituksen keräämiseksi esitettyjä verojärjestelmän muutoksia hyväksyttävänä?

kyllä pääosin

59. Verolainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Arvonlisäverolaki 130 a §: Lakia tulee muuttaa siten, että kunnalla on oikeus laskennalliseen arvonlisäveron palautukseen sotepalveluiden osalta. Kunnalla tulee olla oikeus laskennalliseen arvonlisäveron palautukseen myös yksityiseltä palveluntarjoajalta hankitun esiovetuksen osalta.

60. Vapaamuotoiset huomiot verolainsäädännöstä.

Varainsiirtoverolaki: Voimaanpanolaissa säädetään varainsiirtoverovapaudesta silloin, kun siirretään kuntayhtymät varoineen ja velkoineen sote-maakunnille tai HUS-kuntayhtymälle. Esitetyt muutokset aiheuttavat täysin uuden tilanteen kuntien kiinteistöjen ja toimitilojen hallintaan. Tämä johtaa kenties jo ennen uudistusta, uudistuksen käynnistyttyä tai vuokra-ajan jälkeen tarpeeseen järjestellä kuntien kiinteistö- ja toimitilaomistuksia uudelleen. Nämä muutostarpeet ovat suoraa seurausta esitetystä lakipaketista ja muutoksista kuntien toimintaan. Nämä kiinteistöjen ja muiden toimitilojen uudelleen järjestelyt ja mahdolliset yhtiöittämiset tulee vapauttaa varainsiirtoverosta uudistuksen yhteydessä niin, että järjestely voidaan toteuttaa verovapaasti vielä sidotun vuokra-ajan (3 + 1 vuotta) jälkeen.

Maakuntien ja kuntien henkilöstöä koskeva lainsäädäntö

61. Kunnallista henkilöstöä koskevan lainsäädännön soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi koskemaan myös maakuntien henkilöstöä. Maakuntien työnantajaedunvalvontaa hoitaisi uudella lailla säädettävä Kunta- ja maakuntatyönantajat KT. Onko henkilöstön asemasta ja työnantajaedunvalvonnasta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

kyllä

62. Onko eläkkeiden rahoittamisesta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

kyllä

63. Vapaamuotoiset huomiot henkilöstön asemasta ja/tai työnantajaedunvalvonnasta sekä eläkkeistä.

On huomioitava ja mielellään säädeltävä maakuntaan siirtyvän henkilöstön palkkaharmonisoinnin aikataulusta ja mahdollisesta rahoituksesta.

Uusimaa-laki

64. Turvaako Uudenmaan erillislaki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen alueella yhdenvertaisesti muuhun maahan verrattuna?

ei kantaa

65. Turvaavatko HUSin lakisäätteisiä tehtäviä koskevat säännökset erikoissairaanhoidon järjestämisen sekä yliopistollisen sairaalan tutkimus-, kehittämis- ja opetustehtävät (5 §)?

ei kantaa

66. Onko terveydenhuollon järjestämismääräysten jakautumisesta Uudellamaalla esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti (Uudenmaan sote-maakuntien ja Helsingin kaupungin ensisijainen järjestämismääräisy, HUSin lakisääteiset tehtävät ja HUS-järjestämismääräisy; 4, 5 ja 10 §)?

ei kantaa

67. Ovatko Helsingin kaupungin talouden eriyttämistä koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia ja riittäviä turvaamaan toiminnan vertailtavuuden muuhun maahan nähden (5 luku)?

ei kantaa

68. Uusimaa-lain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

69. Vapaamuotoiset huomiot Uudenmaan erillislaista?

-

Yleishallintoa koskevat lait

70. Yleishallintoa koskevien lakien pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

71. Vapaamuotoiset huomiot yleishallintoa koskevasta lainsäädännöstä.

-

Kysymyksiä sote-maakuntarakennelaista

72. Sote-maakuntarakennelaissa säädetään maakuntajaosta, joka toimii myös sote-maakuntien alueiden pohjana. Lisäksi laissa säädetään sote-maakuntien muuttamisesta, joka johtaa myös vastaavalla alueella maakuntajaon muutokseen. Onko esitetty sote-maakuntien ja niiden pohjana olevan maakuntajaon suhde sekä jaon muutosprosessi kriteereineen selkeä ja tarkoituksenmukainen ottaen huomioon maakuntajaon merkityksen muille aluejaoille?

kyllä pääosin

73. Pidättekö esitettyjä edellytyksiä sote-maakuntien muuttamiseksi tarkoituksenmukaisena sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen näkökulmasta? (erityisesti sote-maakuntarakennelain 2, 5 ja 10 §:t)

kyllä pääosin

74. Sote-maakuntarakennelain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

75. Muut vapaamuotoiset huomiot sote-maakuntarakennelaista.

Pohjois-Pohjanmaalla veroprosentit ovat nyt korkeammalla tasolla kuin Helsingissä ja sotemenoihin kuluu suhteellisesti suurempi osuus verotuotoista kuin Helsingissä ja yleensäkin uudellamaalla. Uudistuksen jälkeenkin Pohjois-Pohjanmaan kuntien kuntalaisten verorasitus jää huomattavasti korkeammalle tasolle kuin uudellamaalla. Tämä pitäisi ottaa paremmin huomioon kuntien rahoituksesta päätettäessä.

Maakuntien ohjaus

76. Valtion ohjausta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että pelastustoimen järjestämisessä vahvistettaisiin. Onko tämä uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltua?

kyllä pääosin

77. Ministeriöt ja maakunta kävisivät vuotuiset neuvottelut, joissa tarkasteltaisiin maakunnan toimintaa ja taloutta toteumatietojen ja ennusteiden näkökulmasta. Lisäksi erilliset ohjausneuvottelut käytäisiin vuosittain yhteistyöaluekohtaisesti. Onko neuvottelujen tavoite ja käsiteltävä asiakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

kyllä pääosin

78. Maakuntien ja valtioneuvoston välille suunnitellaan ministeriöiden ja järjestämisvastuussa olevien tahojen vuorovaikutukseen perustuvaa aktiivista ohjausta, joka perustuisi avoimeen näkemysten ja tietojen vaihtoon sekä järjestäjien toiminnan ja talouden jatkuvaluonteiseen arviointiin. Onko ohjausmalli uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltu?

kyllä pääosin

Uudistuksen vaikutukset

79. Vaikutusten arvioinnissa on kuvattu ehdotuksen keskeiset vaikutukset. Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, tarkennettava tai täydennettävä?

-

80. Onko uudistuksen muutuskustannukset tunnistettu ja arvioitu asianmukaisesti?

ei pääosin

81. Uudistuksesta aiheutuvia ICT:n ja tiedonhallinnan muutuskustannuksia on arvioitu hallituksen esityksen vaikutusarvioinneissa edellisen vaalikauden maakunta- ja sote-valmistelussa tunnistettujen kustannusarvioiden perusteella. Millaisia tarkennuksia ja täydennyksiä nyt esitettyihin arvioihin tulisi tehdä?

Osa ko. muutuskustannuksista on kertaluonteisia ja osa pitkävaikutteisia. Kompensaatiot tulee määritellä selkeästi.

82. Näkemyksenne muista mahdollisista ICT- ja digiasioihin liittyvistä vaikutuksista ehdotetussa palvelurakenteessa?

-

a) vuosina 2021-2022?

Pitkällä aikavälillä rakennetun monituottajuus-mallin taloudelliset ja rakenteelliset hyödyt menetettäisiin. Mitätöityvien sopimusten sisältämien palvelujen ottaminen omaksi tuotannoksi tässä aikataulussa on lähes mahdotonta.

b) vuosina 2023-2024?

Pitkällä aikavälillä rakennetun monituottajuus-mallin taloudelliset ja rakenteelliset hyödyt menetettäisiin. Mitätöityvien sopimusten sisältämien palvelujen ottaminen omaksi tuotannoksi tässä aikataulussa on lähes mahdotonta.

c) vuodesta 2025 alkaen?

Pitkällä aikavälillä rakennetun monituottajuus-mallin taloudelliset ja rakenteelliset hyödyt menetettäisiin.

a) vuosina 2021-2022?

Mahdolliset monimutkaiset irtisanomismenettelyt. Korvausvaatimusten neuvottelut ja mahdolliset maksut.

b) vuosina 2023-2024?

Mahdolliset monimutkaiset irtisanomismenettelyt. Korvausvaatimusten neuvottelut ja mahdolliset maksut.

c) vuodesta 2025 alkaen?

-

85. a) Tulisiko arvionne mukaan sote-maakunnille siirtyviä hankintasopimuksia mitätöitymään järjestämisvastuuta ja ostopalveluja koskevan sääntelyn nojalla?

ei

b) jos kyllä, mikä olisi mitätöityvien sopimusten euromääräinen arvo?

-

c) liittyisikö arvionne mukaan mitätöityviin sopimuksiin yksityisille palveluntuottajille hyödyttömiksi jääviä investointeja, mitä nämä välittömät hyödyttömäksi jäävät investoinnit olisivat ja kuinka suurista menetyksistä olisi kyse?

-

Uudistuksen toimeenpanon tuki

86. Mihin aiheisiin liittyvää valtakunnallista tukea katsotte tarvitsevanne sote- ja maakuntaudistuksen alueelliseen toteutukseen?

talous

muuta, mitä?

Lisäksi valtakunnallista tukea tarvittaisiin sote- ja maakuntaudistuksen alueelliseen toteutukseen sote-integraatioon, omaisuusjärjestelyihin, viestintään ja osallisuuteen

Muut kysymykset

87. Mahdolliset ehdotukset käsitteen ”sote-maakunta” korvaamiseksi jollain muulla käsitteellä.

-

88. Ehdotus sote-maakuntanne nimeksi.

-

89. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Valtion sote-maakuntiin kohdistama ohjaus on hyvin monimuotoista ja syvää. Voidaan perustellusti kysyä, toteutuuko sote-maakunnissa perustuslain 121 § mukainen itsehallinto.

Erytisen ongelmallista valtion ohjauksessa on sen monikanavaisuus. Em. ohjauksen elementit osoittavat, että sote-maakuntia tullaan taloudellisesti ohjaamaan valtiovarainministeriöstä ja toiminnallisesti sosiaali- ja terveysministeriöstä (pelastustoimen osalta sisäministeriöstä). Riskinä on, että ohjaus on keskenään erisuuntaista. Valtion ohjauksen tulee tapahtua yhden toimijan kautta. Tällä toimijalla tulee olla vastuu sekä sote-maakunnan järjestämien palvelujen taloudesta että toiminnan laadullisista kysymyksistä.

Em, monikanavainen ohjaus tulee esille mm. neuvottelukunnissa, joita on lakiluonnoksissa jokaiselle ministeriölle omansa. Neuvottelukuntia tulee olla vain yksi, kaikkien ministeriöiden yhteinen.

Lakiluonnosten mukainen sote-maakuntien investointisuunnitelmien hyväksymismenettely on sote-maakuntien itsehallinnon kannalta ongelmallinen. Vaikka sote-maakunnan rahoitus on lähtökohtaisesti yleiskatteinen, investointisuunnitelmien hyväksymismenettely rajoittaa merkittävästi sote-maakunnan toimintavapautta. Sote-maakunnilla tulee olla itsenäinen päätösvalta investoinneista ja siihen liittyen oikeus pitkäaikaisen lainan ottamiseen.

Sote-maakuntalain 121 § mukaiset sote-maakunnan arviointimenettelyn kriteerit on vielä syytä tarkistaa. Sote-maakunta, jolla on perustellut syyt tehdä merkittäviä investointeja, täyttää todennäköisesti hyvin herkästi ainakin yhden kriteereistä, mikä laukaisee arviointimenettelyn. Arviointimenettelyn edellytyksenä tulee olla kaikkien mainittujen kriteereiden täyttyminen.

Myös sote-järjestämislain 25 § mukaisia arviointimenettelyn kriteerejä tulee tarkistaa. Esitetyt kriteerit ovat tulkinnanvaraisia ja yhdenkin täytyminen laukaisee arviointimenettelyn. Arviointimenettelyn edellytyksenä tulee olla useamman mainitun kriteerin täytyminen ja kriteereihin tulee lisätä maininta niiden toteutumisesta pitkäaikaisesti.

Sote-järjestämislain 12 ja 12a §:t rajoittavat sote-maakunnan oikeutta käyttää ostopalveluja ja vuokratyövoimaa palvelujen tuottamisessa. Lainsäädännön tulee mahdollistaa monituottajamalli ja sen vuoksi esitetyt rajoituksia on syytä lieventää.

Monituottajuuden ohjaus tulee olla järjestäjällä, mutta monipuolinen monituottajuus on säilytettävä mahdollisuutena. Hallittu monituottajuus, jota vahva järjestäjä ohjaa ennakoivasti ja johdonmukaisesti, on vaikuttavin, tehokkain ja ylipäättänsä palvelut mahdollistava. Se antaa myös asiakkaille valinnan varaa ja vapautta.

Perustuslain näkökulmasta lähtökohtana on pidettävä sitä, että valtion rahoituksen tulee turvata sote-maakunnille riittävät taloudelliset edellytykset suoriutua lakisääteisten tehtävien järjestämisestä. Rahoituksen tulee olla jatkossakin palvelutarpeeseen sekä olosuhdetekijöihin perustuva. Muutuskuluja ja erityisesti palkkaharmonisoinnista aiheutuvia kuluja ei ole arvioitu riittävällä tasolla. Kiinteistöjen käytön ja korvausten osalta ei voida mennä tilanteeseen, jossa siirtymäkauden jälkeen ne jäävät käyttämättöminä kuntien tai muiden organisaatioiden kannettavaksi. Uudistus ei saa johtaa kuntatalouden kurjistumiseen entisestään.

90. Muut yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

-

Vesämäki Unto
Haapajärven kaupunki